

BUDAPEST, XXII. KERÜLET, POHÁR UTCA – HAJÓMALOM UTCA (HRSZ. 231749, 231750)

Útfelújítás, közművesítés

Lelőhely-azonosító: 78539

KULCSSZAVAK: őskor, késő rézkor, Baden kultúra, település, kora bronzkor, harangedényes kultúra, római kor, település, épület?, középkor, település, árok, kora újkor, árok

BUDAPEST, DISTRICT XXII, POHÁR STREET – HAJÓMALOM STREET (PLOT NOS. 231749, 231750)

Road reconstruction works, utility works

Site ID: 78539

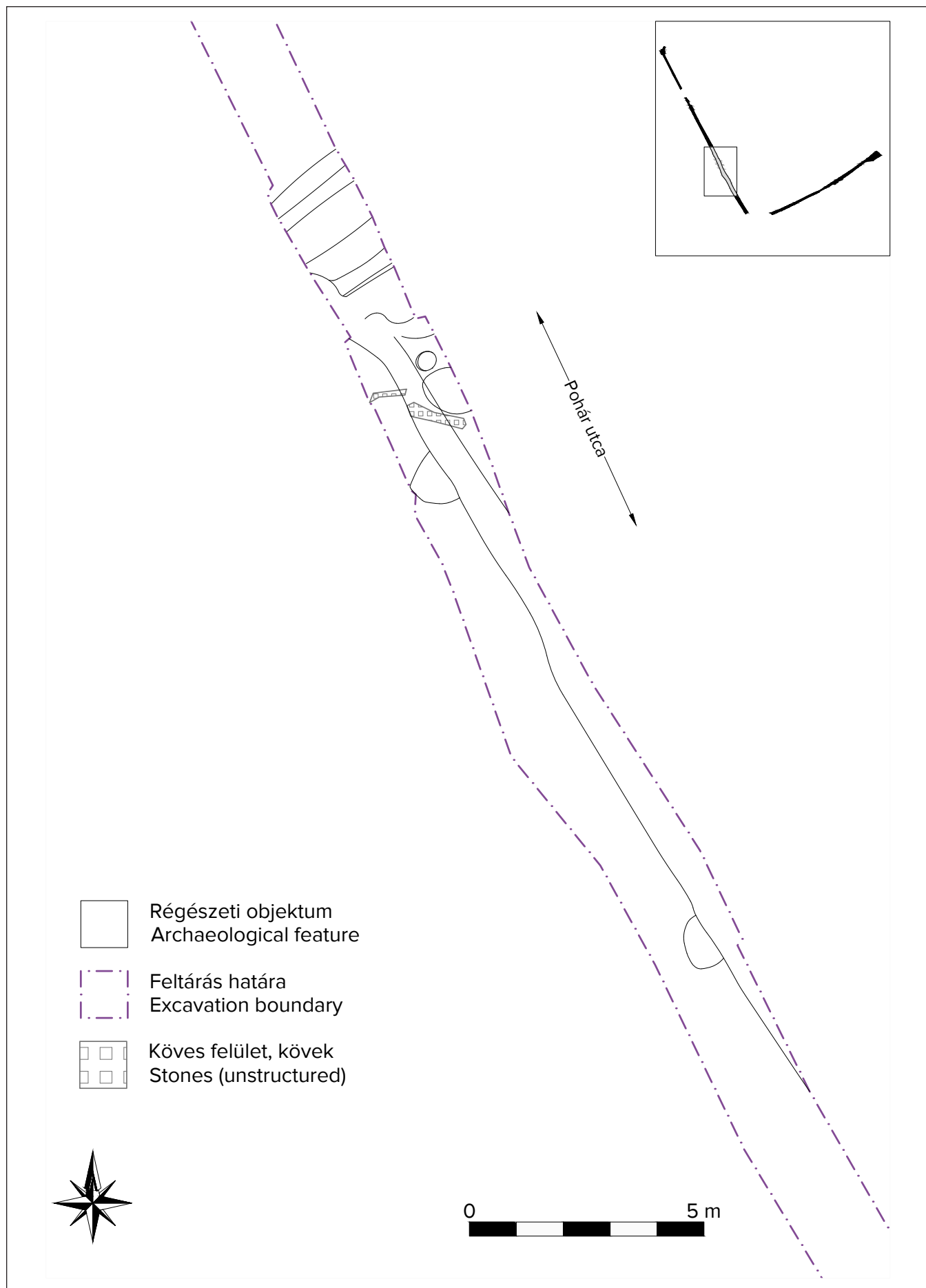
KEYWORDS: Prehistory, Late Copper Age, Baden culture, settlement, Early Bronze Age, Bell Beaker culture, Roman Age, settlement, building?, Middle Ages, settlement, trench, Early Modern Period, trench

2021. július 5. és 27. között a Budapesti Történeti Múzeum részéről régészeti megfigyelést, valamint annak keretében bontómunkát végeztünk a Pohár utcában a Kakukkfű utcai kereszteződéstől a Hajómalom utcáig (106 folyóméter), valamint a Hajómalom utca teljes hosszában (80 folyóméter). A változó szélességű árkokban összesen 228 m² területet tártunk fel. (1–3. kép)

A csatornázást és az utépítést megelőzően a teljes érintett szakaszon a beruházó által biztosított munkagéppel értük el az utalapolozási sík mélységét. Ezt követően a terület nagy részén csak modern feltöltést észleltünk (–30–40 cm), kivéve a Hajómalom utca végén, ahol több őskori és egy római kori objektum került elő. Ezek feltárásának megkezdésével párhuzamosan a kivitelezők a szennyvízcső árkát is elkezdték mélyíteni. A Kakukkfű utcától induló csatornázás során eleinte még lehetséges volt a régészeti munkavégzés közben aknát építeni és csöveket fektetni. Néhány nap alatt azonban olyan objektumsűrűség jelentkezett az árokban, hogy a kivitelezést le kellett állítani. A Pohár utca csatornaárkának feltárása után a Hajómalom utcában a kivitelezők mélyítették le számunkra a csatorna nyomvonalát a régészeti objektumok jelentkezési szintjéig. Ezen a szakaszon is több régészeti objektum került elő, amelyek

Between July 5 and 27, 2021, the Budapest History Museum carried out archaeological monitoring, including excavation work, in Pohár Street, from the junction with Kakukkfű Street to Hajómalom Street (106 linear metres), as well as along the entire length of Hajómalom Street (80 linear metres). A total area of 228 m² was investigated within the trenches of varying width. (Figs. 1–3)

Prior to sewer construction and road building, the contractor used mechanical equipment to remove deposits along the entire affected section down to the formation level of the road base. Following this, only modern fill (–30–40 cm) was observed across most of the area, with the exception of the end of Hajómalom Street, where several prehistoric features and one Roman-period feature were uncovered. Parallel with the excavation of these features, the contractors also began deepening the trench for the sewer pipe. At the initial stage of the sewer works starting from Kakukkfű Street, it was still possible to carry out archaeological work alongside the construction of shafts and the laying of pipes. However, within a few days, such a high density of archaeological features appeared in the trench that construction had to be halted. After the archaeological excavation of the sewer trench in Pohár Street, the contractors deepened

1. kép: Objektumkoncentráció a Pohár utca középső szakaszánál (Készítette: Imre-Horváth Sándor)

Fig. 1. The concentration of archaeological features in the middle section of Pohár Street (Prepared by Imre-Horváth Sándor)

feltárását nagy mértékben nehezítette egy helyi lakos értelmetlen rombolása.

A feltárt régészeti objektumok (47 stratigráfiai egység) közül 10–11 köthető az őskorhoz. Ezek nagy része elszórtan elhelyezkedő gödör, illetve egy nagyobb gödörkomplexum. A leletanyag zöme a késő rézkori Baden-kultúrához (Kr. e. 3500/3300–3000) köthető, viszont 1–2 darab Harangedény-kultúrára jellemző kerámiatöredék a kora bronzkori jelenlétet is bizonyítja. A Pohár utcában egy szabályosan sorba rakott kövekből álló jelenséget a dokumentációt követően Budapest Főváros Kormányhivatala Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály mint szakhatóság engedélyével, Vákár Tibor jóváhagyásával bontottunk el. Ennek kora kérdéses, mert a befoglaló humuszból nem került elő jól datálható leletanyag. A 2012-ben – a Budapest–Tárnok vasútvonal felújításához kapcsolódó – ásatási szelvényben szintén napvilágra kerültek hasonló jelenségek, amelyek már a közeli barokk kastély infrastruktúrájához tarthattak (Beszédes et al. 2013). Vélhetően római kori volt a Hajómalom utcában az a derékszögben megtört, kötőanyag nélküli falszakasz, amely a korábban említett vandál tett során elpusztult. Az objektumok jelentős részét sekély árkok, párhuzamos árokcsoportok tették ki, amelyekből szinte semmilyen leletanyag nem került elő. Néhány, relatíve mély árokban (–20–40 cm) kövek, kőcsoportok voltak, egy esetben pedig római *tegula* darabok is előkerültek. A környékbeli adatok alapján ezek esetében felmerült, hogy a római kori eredet mellett avar kori objektumként azonosítsuk őket, bár avar kori kerámia nem került elő az ásatáson. A Hajómalom utca északkeleti harmadában két, közel 20 méter össz-szélességű, egy méter mélységű, hatalmas árkot (?) vágtunk át. A mindössze 50–100 cm széles szelvény feltárása során ezekből az árkokból őskori, római kori, középkori kerámia került elő, ami a jelenségeket a középkori Tétény faluhoz kötheti. A leletanyagban azonban kora újkori kerámia is megjelent, amelynek eredete nem teljesen egyértelmű.

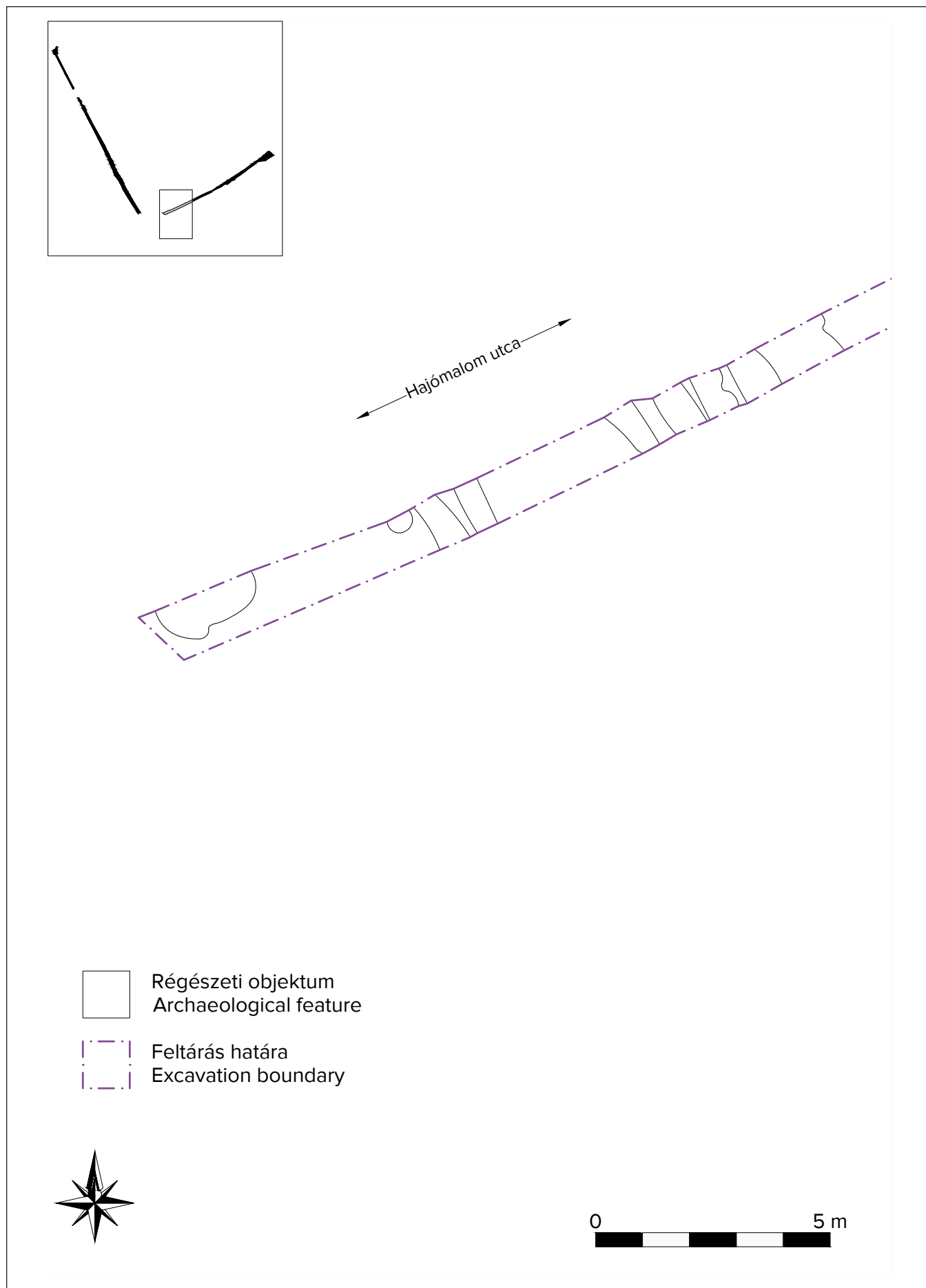
A mostani régészeti feltárás alapján kijelenthető, hogy a területen a korábbi ásatások (Pohár utca 2012, Hugonnai Vilma utca 2015) eredményeihez hasonlóan őskori, római kori és középkori megtelepedéssel számolhatunk (Beszédes et al. 2013, Beszédes – M. Virág 2016). Az egyes korszakok emlékei ugyan elszórtan helyezkedtek el, de összességében a lelőhelyen közepesen intenzív fedettségről beszélhetünk. Bár erősen torzíthatja a képet, hogy csak 50–200 cm széles munkaárkokban dolgozhattunk. Az eredeti terepszint a Pohár utcában délkeleti irányban, míg a Hajómalom utcában északkeleti irányban emelkedik, ami a humusz vastagságából és az objektumok jelentkezési szintjéből is jól

the trench alignment in Hajómalom Street to the level at which archaeological features appeared. Several additional features were identified along this section as well, the excavation of which was significantly hindered by deliberate disturbance caused by a local resident.

Of the excavated archaeological features (47 stratigraphic units), 10–11 can be assigned to prehistoric periods. Most of these were scattered pits, as well as a larger pit complex. The majority of the finds can be attributed to the Late Copper Age Baden culture (c. 3500/3300–3000 BC), while 1–2 ceramic sherds characteristic of the Bell Beaker culture also attest to an Early Bronze Age presence.

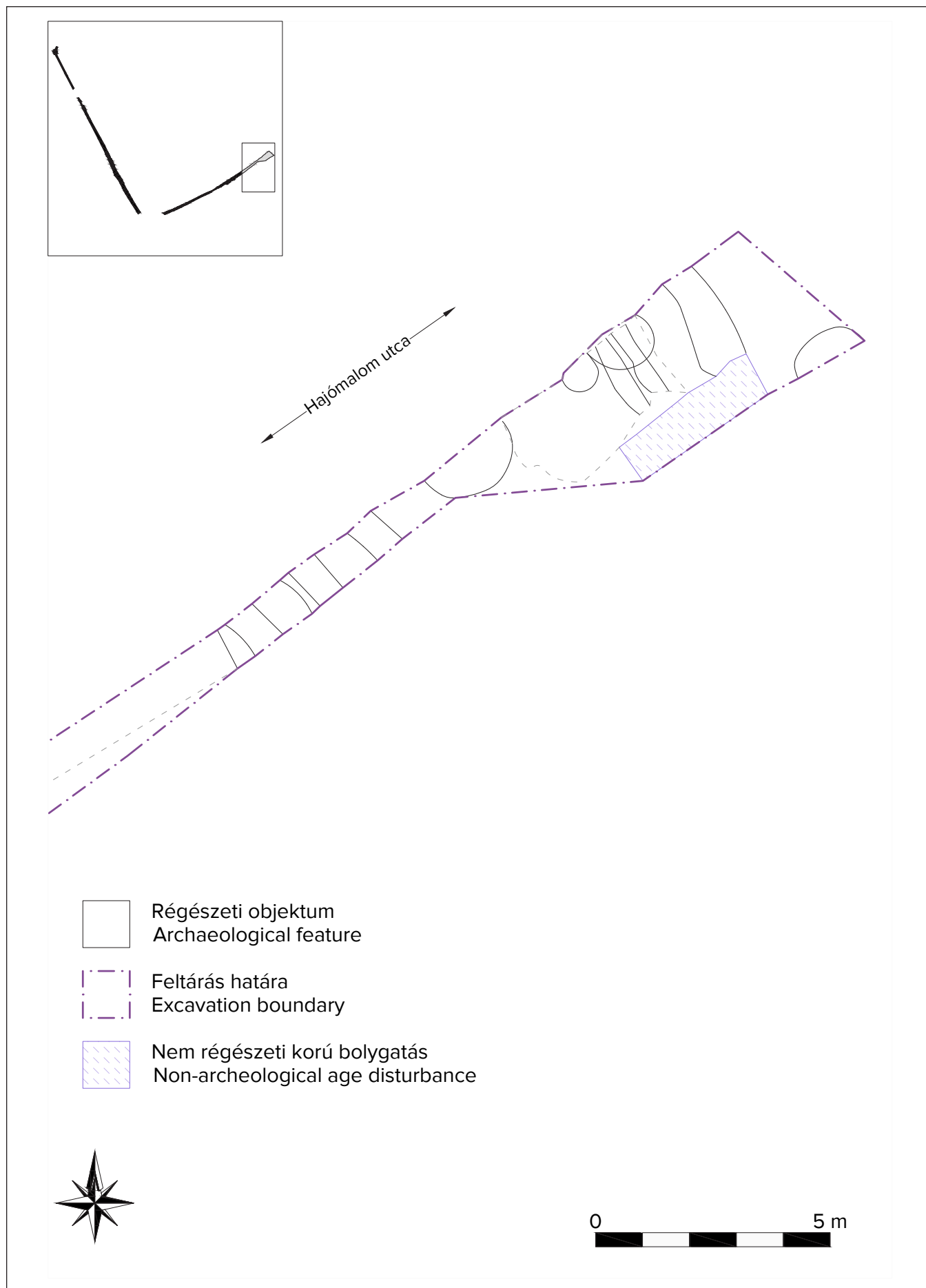
In Pohár Street, a feature consisting of regularly arranged stones was dismantled following documentation, with the permission of the competent authority, the Government Office of Budapest (Department of Construction and Heritage Protection), and with the approval of Tibor Vákár. Its date remains uncertain, as no well-datable finds were recovered from the surrounding humus. Similar features were uncovered in a 2012 excavation trench associated with the renovation of the Budapest–Tárnok railway line, where they were interpreted as elements of the infrastructure of a nearby Baroque manor (Beszédes et al. 2013). A right-angled, unmortared wall segment uncovered in Hajómalom Street was probably of Roman origin; however, it was destroyed during the previously mentioned act of vandalism. A significant proportion of the features consisted of shallow ditches and parallel ditch systems, which yielded almost no finds. In a few relatively deeper ditches (–20–40 cm), stones and stone concentrations were observed, and in one case fragments of Roman *tegulae* were also found. Based on data from the surrounding area, it was considered that—besides a possible Roman origin—these features might alternatively be identified as Avar-period features, although no Avar-period pottery was recovered during the excavation. In the north-eastern third of Hajómalom Street, two massive ditches (?) with a combined width of nearly 20 m and a depth of about 1 m were intersected. The excavation of the narrow (50–100 cm wide) trench revealed prehistoric, Roman-age, and medieval pottery within these features, suggesting a connection to the medieval village of Tétény. However, early modern ceramics were also present in the assemblage, the origin of which remains unclear.

Based on the present excavation, it can be stated that—similarly to the results of earlier investigations (Pohár Street 2012; Hugonnai Vilma Street 2015)—the area shows evidence of prehistoric, Roman-period, and medieval occupation (Beszédes et al. 2013; Beszédes

2. kép: Árkok és gödrök a Hajómalom utca elején (Készítette: Imre-Horváth Sándor)

Fig. 2. Trenches and pits at the beginning of Hajómalom Street (Prepared by Imre-Horváth Sándor)

3. kép: Árkok és gödrök a Hajómalom utca végén (Készítette: Imre-Horváth Sándor)

Fig. 3. Trenches and pits at the end of Hajómalom Street (Prepared by Imre-Horváth Sándor)

látszik. A Pohár utcában a következő rétegsor jellemző: 0–30/40 cm: modern feltöltés (útalap); 30/40–60/80 cm: sötétbarna humusz; 60/80 cm: drapp homokos altalaj. Az objektumok a sárga homokos altalajban jelentkeztek az északnyugati szélén 100,36 mBf szinttől emelkedő felszínen délkeleti irányban 101,00 mBf-ig. A Hajómalom utcában délnyugatról északkeletre emelkedik az eredeti térszín, amit az objektumok jelentkezési szintje is követ (101,24 mBf–102,00 mBf). Itt a rétegsor a következőképp néz ki: 0–20/30 cm modern feltöltés (útalap) alatt 20/30–60/70 cm mélységben világosbarna homokos humusz, majd a drapp homokos altalaj következett. Az utca utolsó 4-5 méterén azonban a humusz már csak 10 cm vastag volt, vagy teljesen hiányzott, ami az újkori planírozásnak és feltehetően a vasútépítésnek köszönhető. Ennek ellenére a régészeti objektumok ezen a részen szerencsére nem sérültek. A Pohár utcában a MÁV gyalogosrampa mellett viszont a humusz és a régészeti jelenségek is hiányoztak, ami a tárnoki vasútvonal felújításakor végzett pusztítás következménye lehetett.

RÉSZTVEVŐK: Kraus Dávid régész, Tóbel-Domokos Patrícia régésztechnikus, Abd Alwhab Abu Salh régésztechnikus, Kovács Tibor geodéta

Kraus Dávid

Irodalom:

Beszédes et al. 2013 • Beszédes, József – Kozma, Adrienne – Szilas, Gábor – Terei, György: Régészeti munkák a Budapest–Tárnok vasútvonal felújításának fővárosi szakaszán 2011-2012-ben. 6. lelőhely (Budapest XXII. ker., Nagytétény, Kastélypark–Pohár utca, 146. és 157. számú vasúti szelvények között). (Archaeological work the Budapest section of the reconstruction of the Budapest–Tárnok railroad in 2011-2012.) *Aquincumi Füzetek* 19 (2013) 100–102.

Beszédes – M. Virág 2016 • Beszédes – M. Virág 2016 Beszédes, József – M. Virág, Zsuzsanna: Római kori és őskori lelőhelyek feltárása Nagytétényben. (Excavation of Roman Period and Prehistoric sites in Nagytétény). *Aquincumi Füzetek* 22 (2016) 77–90.

– M. Virág 2016). Although the remains of the individual periods were scattered, the site as a whole can be characterized by a moderately intensive density of features. This picture is, however, likely distorted by the fact that we were only able to work within trenches 50–200 cm wide. The original ground surface rises towards the southeast in Pohár Street and towards the northeast in Hajómalom Street, which is clearly reflected in both the thickness of the humus layer and the elevation at which archaeological features could be recorded. In Pohár Street, the stratigraphy was as follows: 0–30/40 cm: modern fill (road base); 30/40–60/80 cm: dark brown humus; below 60/80 cm: beige sandy subsoil. Archaeological features appeared in the yellow sandy subsoil, with their upper surfaces rising from 100.36 m a.B.S.I.* at the northwestern edge to 101.00 m a.B.S.I. towards the southeast. In Hajómalom Street, the original surface rises from southwest to northeast, a pattern also followed by the elevation of the features (101.24–102.00 m a.B.S.I.). Here, the stratigraphy consisted of 0–20/30 cm of modern fill (road base), underlain by light brown sandy humus at a depth of 20/30–60/70 cm, followed by the beige sandy subsoil. In the last 4–5 metres of the street, however, the humus layer was only about 10 cm thick or entirely absent, likely due to modern levelling and probably also to railway construction. Despite this, the archaeological features in this section fortunately remained intact. In contrast, in Pohár Street next to the pedestrian ramp installed by the Hungarian Railway Company (MÁV), both the humus layer and archaeological features were absent, likely as a result of destruction during the renovation of the Budapest–Tárnok railway line.

CONTRIBUTORS: Dávid Kraus (archaeologist), Patrícia Tóbel-Domokos (archaeological field technician), Abd Alwhab Abu Salh (archaeological field technician), Tibor Kovács (surveyor)

Dávid Kraus

References:

Beszédes et al. 2013 • Beszédes, József – Kozma, Adrienne – Szilas, Gábor – Terei, György: Régészeti munkák a Budapest–Tárnok vasútvonal felújításának fővárosi szakaszán 2011-2012-ben. 6. lelőhely (Budapest XXII. ker., Nagytétény, Kastélypark–Pohár utca, 146. és 157. számú vasúti szelvények között). (Archaeological work the Budapest section of the reconstruction of the Budapest–Tárnok railroad in 2011-2012.) *Aquincumi Füzetek* 19 (2013) 100–102.

Beszédes – M. Virág 2016 • Beszédes, József – M. Virág, Zsuzsanna: Római kori és őskori lelőhelyek feltárása Nagytétényben. (Excavation of Roman Period and Prehistoric sites in Nagytétény). *Aquincumi Füzetek* 22 (2016) 77–90.

* above Baltic Sea level